

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ג

שירת הים

פרופ' יונתן גרוסמן

"ר' חנינא בר פפא אמר אותו היום עשרים ואחד בניסן היה, אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם מי שעתיד לומר שירה על הים ביום זה ילקה ביום זה?! רבי אחא בר חנינא אמר: אותו היום ששה בסיון היה אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם מי שעתיד לקבל תורה מהר סיני ביום זה ילקה ביום זה?! (סוטה, דף י"ב ע"ב).

מ"ד קאסוטו, פירוש לספר שמות (ירושלים תשכ"ט [מהד' חמישית]), עמ' 119-122:

<p>אָשִׁירָה לַה' כִּי גָאָה גָאָה סוֹס וְרִכְבוֹ רָמָה בָּיָם.</p>	<p>וּבָרַב גָּאוֹנָדָּ תַהֲרֹס קִמְיָד תִּשְׁלַח חֲרֹנְדָּ יֹאכְלֵמוֹ כְּפֶשׁ.</p>	<p>נְטִיתָ יְמִינְךָ תִּבְלַעְמוֹ אֶרֶץ נְחִיתָ בְּחֶסֶדְךָ עִם זֹ גָאֵלְתָּ נְחִלְתָּ בְּעֵזְךָ אֶל עַמְּךָ קִדְּשָׁךְ.</p>
<p>עֲזִי וְזִמְרַת יְהוָה לִי לִישׁוּעָה זֶה אֱלֹהֵי נַאֲנֶהוּ אֱלֹהֵי אֲבִי וְאַרְמְמֶנְהוּ. ה' אִישׁ מִלְחָמָה ה' שְׂמוֹ. מְרַכֶּבֶת פְּרֹעָה וְחִילּוֹ יְרַה בָּיָם וּמִבְּחַר שְׁלֹשִׁי טַבְּעוּ בָּיָם סוּף. תַּהֲמֹת יְכַסִּימוּ יָרְדוּ בְּמִצּוֹלֹת כְּמוֹ אֲבָן.</p>	<p>וּבְרוּחַ אֶפְיָדָּ נִעְרְמוּ מִיָּם נִצְבּוּ כְּמוֹ גֵד נִזְלִים קָפְאוּ תַהֲמֹת בְּלֵב יָם. אָמַר אוֹיֵב אֶרְדֹּף אֲשִׁיג אֲחַלֵּק שְׁלָל תִּמְלֶאמֶוּ נַפְשֵׁי אֶרִיק חֲרָבִי תִּזְרִישְׂמוּ יָדַי. נִשְׁפֹּת בְּרוּחְךָ כֶּסֶם יָם צָלְלוּ כַּעֲזֹפֹרֶת בְּמִים אֲדִירִים</p>	<p>שָׁמְעוּ עַמִּים יִרְגְּזוּן / חִיל אַחַז יִשְׁבִּי פְּלִשְׁתָּ. אֲזַ נְבַחְלוּ אֶלּוּפֵי אֲדוּם / אֵילִי מוֹאָב יֹאחֲזֶמוּ רָעַד / נִמְגּוּ כָל יִשְׁבֵי כְּנָעַן. תִּפְלַעְלֵיהֶם אֵימָתָה וְנִפְחַד / בְּגִדְלֵךְ זָרוּעָךְ יִדְּמוּ כְּאֲבָן</p>
<p>יְמִינְךָ ה' נֹאדְרֵי בִפְתַח יְמִינְךָ ה' תִּרְעַץ אוֹיֵב.</p>	<p>מִי כְּמֹכָה בְּאֵלֶם ה' מִי כְּמֹכָה נֹאדֵר בְּקִדְּשׁ נוֹרָא תַהֲלֵת עֵשָׂה פְּלָא</p>	<p>עַד יַעֲבֹר עִמָּךְ ה' עַד יַעֲבֹר עִם זֹ קִנִּיתָ.</p>

תבאמו ותטעמו בהר נחלתך מכוון לשבתך פעלת ה' מקדש אדני כוננו ידך. ה' ימלך לעלם ועד.

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ג

1. פתיחה

אשירה לה' כי גאה גאה / סוס ורכבו רמה בים.

עזי וזמרת זה ויהי לי לישועה
זה אלי ואנוהו אלהי אבי וארממנהו.

2. תמצית הניצחון

ה' איש מלחמה / ה' שמו.

מרקבת פרעה וחילו ירה בים ומבחר שלשיו טבעו בים סוף.
תהמות יכסימו ירדו במצולת כמו אבן.

3. גבורת ה' מכניעה מצרים

ימינך ה' נאדרי בפח / ימינך ה' תרעץ אויב.

וברב גאונך תהרס קמיד תשלח חרנך לאכלמו פקש. וברוח אפיך נערמו מים נצבו כמו גד נזלים קפאו תהמות בלב ים.
אמר אויב ארדף אשיג אחלק שכל תמלאמו נפשי אריק חרבי תורישמו ידי. נשפת ברוחך פסמו ים צללו כעופרת במים
אדירים.

4. פחד העמים מפני ה'

מי כמכה באלם ה' / מי כמכה נאדר בקדש

נורא תהלת עשה פלא. נטית ימינך תבלעמו ארץ. נחית בחסדך עם זו גאלת נהלת בענך אל נה קדשך. שמעו עמים ירגזון
חיל אחז ישב פלשת. אז נבהלו אלופי אדום אלי מואב לאחזמו רעד נמגו כל ישב כנען. תפל עליהם אימתה ופחד בגדל
ירועך ידמו פאבן

5. מלכות על ישראל

עד יעבר עמך ה' / עד יעבר עם זו קנית.

תבאמו ותטעמו בהר נחלתך מכוון לשבתך פעלת ה' מקדש אדני כוננו ידיך.
ה' מלך לעלם ועד.

תרגום אונקלוס לשמות ט"ו, טז: "עד דיעבר עמך יי ית ארנונא, עד דיעבר עמא דנן די פרקתא ית ירדנא".
רשב"ם: "עד יעבור – שניהם עד יעבור את הירדן אל ארץ ישראל".

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ג

מבנה קונצנטרי

א	פתיחה	אֲשִׁירָה לַה' כִּי גָאָה גָאָה / סוּס וְרִכְבּוֹ רָמָה בָּיָם.
ב	קבלת אלוהותו	עֲזֵי וְזִמְרַת יְהוָה / וַיְהִי לִי לִישׁוּעָה זֶה אֱלֹהֵי וְאֱנוֹהוּ / אֱלֹהֵי אָבִי וְאַרְמְמָנְהוּ. ה' אִישׁ מְלַחֵמָה / ה' שָׁמוּ.
ג	חיל פרעה טבוע ביים סוף	מִרְכַּבַּת פְּרָעָה וַחֲיִלוֹ יָרָה בָּיָם וּמִבְּחַר שְׁלֹשֵׁי טַבָּעוֹ בָּיָם סוּף.
ד	המצרים כאבן	תְּהַמֹּת וְכִסְיָמוֹ / יָרְדוּ בְּמִצְרַיִם כְּמוֹ אֶבֶן.
ה	ימין ה' (המצרים נופלים)	יְמִינָךְ ה' נֹאדְרֵי בְּכַחַ / יְמִינָךְ ה' תִּרְעָץ אוֹיֵב. וּבְרַב גְּאוֹנֶךָ תִּתְהַרֵס קָמִיד תִּשְׁלַח חֲרֹנֶךָ לְאֶכְלָמוֹ כְּקֶשׁ.
ו	רוח ה' בוקעת את הים	וּבְרוּחַ אַפִּיד נַעֲרָמוֹ מֵיָם נָצְבוּ כְמוֹ גֵּד נִזְלִים קָפְאוּ תְהַמֹּת בְּלֵב יָם.
ז		אָמַר אוֹיֵב אֶרְדֹּף אֲשִׁיג אַחֲלֶק שְׁלָל תִּמְלָאֲמוּ נַפְשֵׁי אַרְיִק חֲרָבִי תוֹרִישְׁמוּ יָדֵי
ח	רוח ה' משיבה את הים	נְשַׁפְתָּ בְּרוּחְךָ כִּסְמוֹ יָם צָלְלוּ כְּעוֹפְרֹת בְּמֵיִם אֲדִירִים
ט	ימין ה' (ישראל מונחים אל 'נוה קדש')	מִי כְמוֹכָה בְּאֵלֶם ה' / מִי כְמוֹכָה נֹאדֵר בְּקִדְשׁ נוֹרָא תְהַלֵּת עֲשֵׂה פְלֹא נְטִיטָה יְמִינָךְ תִּבְלַעְמוּ אֶרֶץ נְחִיטָה בְּחִסְדְּךָ עִם זֹה גְּאֵלֶת נְהַלֵּת בְּעִזָּךְ אֶל נוֹה קִדְשֶׁךָ. ¹
י	אומות העולם כאבן	שָׁמְעוּ עַמִּים יִרְגְּזוּן / חֵיל אַחַז יִשְׁבִּי פְלִשְׁתִּי. אֲזַנְבְּהֵלוּ אֶלּוּפֵי אֲדוֹם / אֵילֵי מוֹאָב יֹאחֲזֵמוּ רְעַד / נִמְגּוּ כָל יִשְׁבֵי כְנָעַן. תִּפְלַעַלְיָהֶם אֵימַתָּה וַפְחַד / בְּגִדְלֵךְ זְרוּעֶךָ יִדְמּוּ כְּאֶבֶן
יא	ישראל נטועים בנחלת ה'	עַד יַעֲבֹר עִמָּךְ ה' / עַד יַעֲבֹר עִם זֹה קְנִיטָה. תִּבְאֵמוּ וְתִטְעֵמוּ בְּהַר נַחֲלַתְךָ / מִכּוֹן לְשִׁבְתְּךָ פְּעֻלַּת ה' מִקְדָּשׁ אֲדָנִי כּוֹנֵנִי יָדִיד.
יב	המלכת ה'	ה' יִמְלֹךְ לְעֹלָם וָעֶד.
יג	חתימה	כִּי בָא סוּס פְּרָעָה וּבְרִכְבוֹ וּבְפָרְשָׁיו בָּיָם וַיִּשָּׁב ה' עֲלֵהֶם אֶת מֵי הַיָּם וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הִלְכוּ בִּיבֶשֶׁת בְּתוֹךְ הַיָּם.

קהלת רבה, פ' א', ל"א: "תני רבי ישמעאל: 'אמר אויב ארדוף אשיג' זה היה ראוי להיות תחילת השירה, ולמה נכתב כאן: אלא שאין מוקדם ומאוחר בתורה (וכן: רמב"ן על ט"ו, ט)."

¹ "וְשִׁבְרַתִּי אֶת גְּאוֹן עֲזָכֶם" (ויקרא כ"ו, יט); "וְהִשְׁבַּתִּי גְאוֹן עֲזָיִם וְנַחֲלוֹ מִקְדָּשֵׁיהֶם" (יחזקאל ז', כד)